

İLKÖĞRETİM TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDA YER ALAN METİNLERİN ELEŞTİREL DÜŞÜNME EĞİTİMİNE UYGUNLUĞU¹

Nuran Başoğlu, Betül Mutlu

*Bülent Ecevit Üniversitesi, Ereğli Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü,
Ereğli / Zonguldak*

İlk Kayıt Tarihi: 02.06.2011

Yayına Kabul Tarihi: 08.09.2011

Özet

Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin eleştirel düşünme eğitimi için gerekli olan ölçütlere ne ölçüde uygun olduğunu ortaya konulmasının amaçlandığı bu çalışmada 2008 – 2009 eğitim öğretim yılında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından Zonguldak ilinde 6., 7. ve 8. sınıf düzeylerinde okutulan Türkçe ders kitapları arasından rastgele seçilen üç kitapta yer alan 69 metin incelenmiştir. Metinlerin eleştirel düşünce eğitimine uygunluğunun tespiti için araştırmacılar tarafından alan uzmanlarından görüş alınarak beş maddeden oluşan veri toplama aracı geliştirilmiş, bu beş maddelik veri toplama aracı, üç ayrı araştırmacı tarafından derecelendirme ölçeği ile puanlanarak metinlere uygulanmıştır. Araştırmanın sonucunda; bağımsızlık, tutarlılık, ön yargısız olma, aktif ve organize olma, değerlendirme gibi eleştirel düşünme bileşenleri dikkate alındığında 6. sınıf Türkçe Ders Kitapları 'nda yer alan metinlerin eleştirel düşünme eğitimine uygun olduğu tespit edilmiştir. 7. sınıf Türkçe Ders Kitabı 'nda yer alan bazı metinlerin belirlenen eleştirel düşünme bileşenlerine uygun olmadığı görülmüştür. 8. sınıf Türkçe Ders Kitabı 'nda yer alan metinlerin ise eleştirel düşünme eğitimi açısından kısmen uygun olduğu görülmüştür.

Anahtar Sözcükler: Türkçe Öğretimi, Eleştirel Düşünme Eğitimi, Türkçe Ders Kitapları

PRIMARY EDUCATION TURKISH TEXT BOOKS IN CRITICAL THINKING TRAINING ELIGIBILITY

Abstract

In this study which aims to display whether the texts in Turkish textbooks are appropriate for critical thinking training or not, in 2008-2009 academic year 69 texts are analysed which are chosen at random in three different Turkish textbooks for 6.7.and 8. grades, by the Turkish Ministry Of Education in Zonguldak.A data collection device was developed by the

1. Bu çalışma, ilk yazarın ikinci yazar danışmanlığında hazırlanmış olduğu, İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metinlerin Eleştirel Düşünme Eğitimine Uygunluğu başlıklı tezin bir bölümünden oluşturulmuştur.

researchers which contains five items by taking opinions of field experts in order to detect the appropriateness of the texts for critical thinking training, this five-itemed data collection device is put into practice by grading with a rubric by three different researchers. In the result of the study; it was reached that the texts in Turkish text book of 6th grade are appropriate for critical thinking training when the critical thinking components like independence consistence, evaluation, behaving without prejudice, being active and organized are considered. It was seen that some texts in Turkish text book for 7th grade are not appropriate for the critical thinking components. Meanwhile, the texts for 8th Turkish text book are partly appropriate in terms of critical thinking training.

Keywords: *Turkish Teaching, Critical Thinking Training, Turkish Textbook*

1. Giriş

21. yüzyılın bilgiye ulaşımı sorun olmaktan çıkaran ve hızla gelişip değişen teknolojik yenilikleri sayesinde günümüz eğitim yaklaşımları da her alana ve insan yaşamının tüm süreçlerine yayılmıştır. Öğrencilerin de bilgiye erişim yolları değişmiştir. Eskiden aile ve okul aracılığıyla öğrenilen bilgiye artık çok çeşitli eğitim ve kitle iletişim araçları sayesinde ulaşılmaktadır. Bu durum heyecan ve ilgi uyandırmasına rağmen aileleri ve öğretmenleri hem korkutmakta hem de onlarda geleceğe karşı bir güvensizlik yaratmaktadır. Örgün eğitim sistemi içindeki öğretmenler, dizgesel eğitim sürecinin yanı başında işleyen bu karmaşık ve sistemsiz öğrenme süreci ve kontrolsüz bilgiyle – buna bilgi kirliliği de dâhil – mücadele etmektedir. Bu durum, öğretmenlerin eğitim süreçlerini yeni yaklaşımlarla yenilemelerini gerektirir. Öğrencilerinin bilgiye ulaşma ve bilgi üretim sürecini planlayıp düzenleyerek onların kapasitelerini geliştirmeyi hedefleyen öğretmen, işe öğrenciye eleştirel düşünmeyi, araştırma yapabilmeyi ve bulup ürettiklerini örgütleyip kullanmayı öğretmekle başlamalıdır.

Yenilenen eğitim sistemimizle birlikte öğretmen merkezli bir anlayıştan öğrenci merkezli bir anlayışa; ezber bilgilerin kullanımından, eleştirel düşünme becerilerinin kazandırılmasına yönelik bir anlayışa geçilmiştir (Gürkan, 2009). Bu anlayışa uygun olarak bilgiler öğrenciye hazır bir şekilde sunulmamalı, sorular yardımıyla tartışma ortamı oluşturulmalıdır. Öğrenciler, öğretmeni ve ders kitaplarını birer otorite merkezi olarak görmemeli, verilen bilgileri ezberlemek yerine bilgilerle ilgili sorular üreterek verilerin olumlu ve olumsuz yönlerini tespit etmelidir. Bu bağlamda Türkçe dersi ele alındığında öncelikle dil ve düşünce ilişkisinin önemini, daha sonra ise eleştirel düşünme eğitimi ve dört temel dil becerisini incelemek gerekir.

1.1. Dil ve Düşünce İlişkisi

Gerçekliği algıdan farklı bir biçimde yansıtan düşünce ve dil, insan bilincinin doğasının anahtarını oluşturmaktadır (Vgotsky, 1998: 216.) Dilin düşünceyle olan ilişkisi kopmaz bir bağ gibidir. Zamanla birbirini etkileyen, besleyen ve geliştiren iki öğedir dil ve düşünce. Dil, düşünmek için yapılmış mamur bir yoldur (Esengül, 2006: 7). Düşüncenin yazılı veya sözlü olarak doğru bir biçimde dile getirilebilmesi ana diline olan hâkimiyetle ilgilidir. Ana dilini iyi bilmek dile hâkim olmak, aynı

zamanda düşünceye hâkim olmak demektir (Pilancı, 2008). Wittgenstein'in "Dilimin sınırları dünyanın sınırları demektir" sözü de dil ve düşünce arasındaki güçlü ilişkiyi yansıtmaktadır. Düşünceler doğru bir dille ifade edildiklerinde anlam kazanırlar ve eylem alanına dil aracılığıyla ulaşırlar. Dil, düşüncelerin aktarılmasında başvurulan vazgeçilmez kaynaktır. Düşüncelerin doğru ve tutarlı izah edilmesi dili iyi kullanmakla mümkün olmaktadır.

1.2. Eleştirel Düşünmenin Tanımı ve Önemli Boyutları

Günümüz bilim dünyasında temel bir düşünme alanı olarak eleştirel düşüncenin önemi ve gerekliliği, eğitimden siyaset bilimine kadar çok çeşitli bilim dalı ve disiplininin bilim insanının paylaştığı ortak bir görüştür. Uygarlık sürecinde çağ dışı inanç ve saplantıları yeterince aşamamış toplumların günümüzde göze çarpan özelliklerinden biri, belki de başta geleni, problemlerini çözmede gösterdikleri yetersizliktir. Dahası, bu toplumların problemlerini çoğu kez içinden çıkılmaz bir tür kör düğme dönüştürmeye daha yatkın oldukları bile söylenebilir (Yıldırım, 1997: 281). Bu durumun aşılabilmesi için yapılması gereken ilk iş, düşünme biçiminde değişikliğe gitmektir. Çağ dışı inanç ve saplantıları aşarak bilimsel bir bakış açısına kavuşmanın temelini eleştirel düşünme temsil etmektedir.

Özden (2003: 7)'e göre eleştirel düşünme, kendi düşüncelerimizin farkında olup bizim dışımızdakilerin de düşünme süreçlerini göz önünde tutarak öğrendiklerimizi uygulayıp kendimizi ve çevremizdeki olayları, durumları ve düşünceleri anlayabilmeyi amaç edinen aktif ve organize zihinsel süreçtir. Argüden (2005)'e göre ise eleştirel düşünme; ön yargıların, varsayımların, sunulan her türlü bilginin sınındığı ve değerlendirildiği; farklı yönlerinin ve sonuçlarının tartışıldığı ve sonunda bir karara varmayı hedefleyen bir düşünce biçimidir. Şahinel (2007: 111), eleştirel düşünmeyi "özel bir düşünce alanına ya da biçimine ilişkin kusursuz düşünceyi ortaya çıkaran disiplinli ve öz denetimli düşünme biçimi" şeklinde tanımlamaktadır. Eleştirel düşünme ile ilgili tanımlar gösteriyor ki eleştirel düşünmenin temel özellikleri; sorgulayıcı, ön yargılardan arınmış, mantıklı, tutarlı ve yüksek seviyeli bir düşünme sürecinden oluşmaktadır.

Yıldırım (1997: 283)'a göre de eleştirel düşünmeyi diğer düşünme türlerinden farklı kılan özellik "bağımsız kafa disiplini, ölçülü kuşku ve gerçeğe yöneliş" olarak nitelendirdiği üç öğenin birleşimine dayanmaktadır. Eleştirel düşünme, ölçülü bir kuşkuculuk içinde ilgi konusu bir görüş, bir sav, bir açıklama veya değer yargısını; bir davranış, bir durum, bir yapıt veya oluşumu kendisine özgü ölçütlere başvurarak, doğruluk ya da geçerlik yönünden nesnel ve ussal bir yaklaşımla irdeleme etkinliğidir. İyi yetişmiş bir eleştirel düşünür, mantıklı bir şekilde düşünür ve problemleri çözüme ulaştırır, soyut fikirleri somutlaştırarak yorumlar, alternatif düşüncelere açıktır, gözlemlediklerini şeffaf bir şekilde yansıtır (Paul ve Elder, 2008:3 ; Fidan, 2008: 22).

Eleştirel düşünme, olaylara sınırlı bir çerçeveden bakmayı engeller, bireyin kendini ve çevresini sorgulamasını ve daha iyi algılamasını sağlar. Atomu bile parçalamak-

tan daha zor olduğu bilinen “ön yargılar” ı uzaklaştırmaya yardımcı olur, düşünmeyi öğrenen, çözüm üreten ve kendini savunabilen bireyler yetişir.

1.3. Eleştirel Düşünme Eğitimi ve Dört Temel Dil Becerisi

Öğretmen eleştirel düşünce becerisini kazandırabilmek için çok çeşitli stratejiler deneyip farklı araçlar kullanabilir. Münazara yaptırma, dramatizasyon, tartışma, metin yazma, metin inceleme gibi uygulamaların hepsinde sözlü ya da yazılı metin oluşturma, metinden hareketle soru ya da cevap üretme söz konusudur. Sözcükler, yalnızca düşüncenin gelişmesinde değil, bir bütün olarak bilincin tarihsel büyümesinde de merkezi bir rol oynarlar (Vgotsky, 1998: 216). Levy (1997 :7), eleştirel düşünme eğitiminin ilk aşamasının dil eğitimi olması gerektiğini ifade etmektedir. Çünkü dil eğitimi düşünme becerilerini şekillendirmektedir.

Türkçe eğitiminin temel unsurları olan dört temel dil becerisinden okuma ve dinleme bilginin irdelendiği beceriler, konuşma ve yazma ise düşüncenin dışa vurulduğu beceriler olarak kabul edilir. Türkçe eğitimde eleştirel düşünme becerilerinin uygulanması, bu dört temel dil becerisi aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Söylenilenleri eleştirel bir bakış açısıyla dinleyen, okuduklarını eleştirel tutumla okuyan, yazı yazarken eleştirel olan ve konuşurken kelimeleri seçerek konuşup eleştiri yapma yetisine kavuşan bireyler için “eleştirel düşünür” terimini kullanmak yerinde olacaktır.

Bireyler okul yıllarında eleştirel düşünme yeteneğini kazandıklarında, dinledikleri konuşmacının kanaatlerini, varsayımlarını ve iddialarını ayırt edebilecekler, konuşmada açıklığa kavuşmayan noktaları ve argümanın eksik kalan kısımlarını görebilecekler ve tanımlamaların yeterliliğini ve sonuçların uygunluğunu değerlendirebileceklerdir (Özden, 2003: 138).

Türkçe dersi öğretim amaçlarında yer alan “eleştirel düşünen bireyler yetiştirme” amacı doğrultusunda Türkçe ders öğretmeninin üzerine düşen görevlerden biri, ders kitaplarında yer alan metinler aracılığıyla eleştirel düşünme becerilerinin öğretilmesi olacaktır. Ders kitaplarında yer alan metinler özenle seçilmelidir. Bilginin doğrudan verildiği, öğrencinin belirli bir fikre yönlendirildiği ve ön yargıların hissedildiği metinler yer almamalıdır. Öğrencinin düşünce ufkunu genişletecek, tarafsız ve akılcı metinler yer almalıdır. Türkçe ders kitabı yazılırken seçilen parçaların öğrencide öğrenme arzusunu uyandıracak, bir başka söyleyişle ana dilinin güzel örneklerinden hareketle, kendi dil ve anlatım yeteneğini geliştirecek nitelikte olmasına özen gösterilmelidir. Bilginin öğrenciye boca edilmesi yerine, o bilgiyi öğrenme arzusunu uyandırmak, bilgiyi elde etmenin önemini ona kavratmak, daha tutarlı ve kalıcı bir yol olsa gerektir (Aytaş, 2001).

Eleştirel düşünme eğitimine uygun metinlerin ve soruların seçilmesi ile öğrenciyi hem düşündürmek hem de eleştirel bir okur haline getirmek mümkündür. Dört temel dil becerisinin eleştirel bir nitelik kazanması da Türkçe dersi ile eleştirel bakış açısına sahip bireyler yetiştirme amacının içinde yer almaktadır. Bu amaca bağlı olarak

okuma, dinleme, konuşma ve yazma becerilerinin eleştirel düşünme bileşenlerine uygunluk göstermesi gerekmektedir. Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin eleştirel düşünme becerilerini geliştirecek nitelikte olması, öğrencinin eleştirel düşünme becerilerini kazanması üzerinde etkin bir rol oynamaktadır.

2. Yöntem

2.1. Desen ve Örneklem

İlköğretim ikinci kademe Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin eleştirel düşünme eğitimi için gerekli olan ölçütlere ne ölçüde uygun olduğunun ortaya konulmasının amaçlandığı bu araştırmada nitel ve nicel araştırma desenleri bir arada kullanılmıştır. Nitel veri toplama yöntemi olarak doküman incelemesinin kullanıldığı çalışmada 2008–2009 eğitim öğretim yılında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından Zonguldak ilinde 6., 7. ve 8. sınıf düzeylerinde okutulan Türkçe ders kitapları arasından rastgele seçilen üç kitapta yer alan 69 metin incelenmiştir. Metinlerin eleştirel düşünce eğitimine uygunluğunun tespiti için araştırmacılar tarafından alan uzmanlarından görüş alınarak beş maddeden oluşan bir veri toplama aracı geliştirilmiş, bu beş maddelik veri toplama aracı, üç ayrı araştırmacı tarafından derecelendirme ölçeği ile puanlanarak metinlere uygulanmıştır. İlgili literatürde yer alan ve araştırmacılar tarafından derlenen veriler incelenmiş, eleştirel düşünmenin temel bileşenleri şu şekilde sıralanmıştır:

1. Metinde doğrulardan otoriter bir şekilde söz edilmemeli ve öğrenci tek bir doğruya yönlendirilmemelidir.

Eleştirel düşünme bağımsızdır. Otoriter fikirlere bağlı kalmaksızın özgün ve çok yönlü düşünmeyi gerektirir (Dolapcı, 2009: 29; İpşiroğlu, 1997: 33; Kökdemir, 2003: 5; Özdemir, 2008: 95; Özden, 2003: 159; Paul ve Elder, 2008; Yıldırım, 1997: 283).

2. Metinde çelişkili bilgiler bulunmamalıdır, veriler kanıta dayalı olmalıdır.

Eleştirel düşünme tutarlı ve kanıta dayalı bilgiler ile gelişir (Argüden, 2005; Cüceoğlu, 1997; Kazancı, 1989; Özbay, 2005: 79; Özden, 2003: 159; Şahinel, 2007: 110).

3. Metinde ön yargı içeren bir bakış açısı bulunmamalıdır.

Eleştirel düşünmenin temelinde ön yargısız bakış açısı bulunur (Argüden, 2005; Demirel ve Şahinel, 2006: 72; Gürkaynak vd., 2003: 7; Kazancı, 1989: 49; Özden, 2003: 145; Paul ve Binker, 1990).

4. Metin öğrenciyi mantıklı, dikkatli, meraklı ve sorgulayıcı düşünmeye yönlendirmelidir. Metinde gizli olarak verilen, satır aralarını okumayı gerektiren düşünceler bulunmalıdır.

Eleştirel düşünme aktif ve organize bir süreçtir. Düşünceler dikkatli, sorgulayıcı ve planlı bir biçimde ele alınır. Eleştirel okuma eleştirel düşünmeyi öğretmenin bir diğer yolu olarak kabul edilir. Metinde gizli olarak verilen düşüncelerin bulunması

okuyucuyu aktif ve eleştirel bir okuma sürecine sokar. (Akınoğlu, 2001: 36; Bono, 2007: 120; Cüceloğlu, 1997: 260; İpşiroğlu, 1997: 34; Munzur, 1999: 23 – 24; Özden, 2003: 7; Seferoğlu ve Akbıyık, 2006: 199; Şahinel, 2007: 111).

5. Metin, öğrencinin zihninde soru oluşturacak nitelikte olmalıdır.

Eleştirel düşünme fikir ve yorumlara açık olmayı, değerlendirme yaparak yeni fikirlere ulaşabilmeyi gerektirir. Okuyucunun zihninde oluşan sorular onu konu üzerinde önce düşünmeye sonra da değerlendirme yapmaya sevk eder. (Argüden, 2005; Cankoy, 2008; Demirel ve Şahinel, 2006: 73; Gürkaynak vd., 2009; İpşiroğlu, 2002: 90; Karadeniz, 2006: 30; Paul ve Elder, 2008).

2.2. Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi

Bu araştırmada veri toplama aracının uygulanması için “Derecelendirme Ölçeği” kullanılmıştır. Veri toplama aracını oluşturan maddeler “uygun”, “kısmen uygun” ve “uygun değil” seçenekleri ile değerlendirilmiştir. Maddeler her üç sınıf için (6, 7, 8) ayrı ayrı değerlendirilmiştir. Metinlerin eleştirel düşünme eğitimine uygunluğunu tespit etmek için kullanılan maddeler “uygun” için “3”, “kısmen uygun” için “2”, “uygun değil” için “1” puanla değerlendirilmiştir. Derecelendirme Ölçeği’nin uygulanması sonucunda elde edilen verilerin analizinde; değişkenlerin sayısının ikiden fazla olması ve güçlü bir istatistiksel yöntem olması nedeniyle Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Gruplar arasındaki farklılığı göstermek için ise, Post-Hoc Testi kullanılmıştır. Post Hoc LSD Testi ile tüm gruplar birbirleriyle ikişerli olarak karşılaştırılmıştır.

3. Bulgu ve Yorumlar

Araştırmada, veri toplama araçlarının uygulanması sonucu elde edilen veriler analiz edilmiş ve bulgular şu şekilde ortaya konmuştur:

3.1. Birinci Maddeye Ait Bulgu ve Yorumlar

Tablo 3.1. Eleştirel Düşünme Ölçeğindeki 1. Maddeye Yönelik Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

Sınıflar	N	X	S	Sd	F	P	Fark
6	20	2,62	,36	2-66	15,607	,000	6-7
7	25	1,97	,40				8-7
8	24	2,42	,43				
Toplam	69	2,31	,48				

Farklı sınıf düzeylerindeki ders kitaplarının eleştirel düşünme ölçütlerinden birinci maddeye göre puanları incelendiğinde, aralarında anlamlı düzeyde farklılık olduğu

belirlenmiştir ($F(2-66) = 15,607$; $p < 0,05$). Farklılığın yönünü belirlemek için yapılan LSD analizine göre farklılığın 6. ve 7. sınıf ile 7. ve 8. sınıf ders kitapları arasında olduğu ve farklılığın 6. ve 8. sınıf ders kitapları yönünde olduğu tespit edilmiştir.

Üç araştırmacının birinci madde ile ilgili verdikleri puanlamalar açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır. Tablo 3.1’de verilen aritmetik ortalama değerleri incelendiğinde; eleştirel düşünme becerilerinin geliştirilmesi açısından doğrulardan otoriter bir şekilde söz edilmediği ve öğrencinin tek bir doğruya yönlendirilmediği metinlerin en fazla yer aldığı ders kitabının 6. sınıf Türkçe Ders Kitabı ($\bar{X} = 2,62$) olduğu, bunu sırası ile 8. sınıf Türkçe Ders Kitabı’nda yer alan metinlerin ($\bar{X} = 2,42$) ve 7. sınıf Türkçe Ders Kitabı’nda yer alan metinlerin ($\bar{X} = 1,97$) izledikleri belirlenmiştir.

3.2. İkinci Maddeye Ait Bulgu ve Yorumlar

Kullanılan eleştirel düşünme ölçeğinin ikinci maddesini oluşturan “Metinde çelişkili bilgiler bulunmamalıdır, veriler kanıta dayalı olmalıdır” şeklindeki ölçütün üç ayrı araştırmacı tarafından puanlanması ile elde edilen veriler Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) kullanılarak karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırma sonucu Tablo 3.2’de verilmiştir.

Tablo 3.2. Eleştirel Düşünme Ölçeğindeki 2. Maddeye Yönelik Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

Sınıflar	N	X	S	Sd	F	P	Fark
6	20	2,57	,37	2-66	9,952	,000	6-7
7	25	2,01	,48				8-7
8	24	2,37	,41				
Toplam	69	2,30	,48				

Farklı sınıf düzeylerindeki ders kitaplarının eleştirel düşünme ölçütlerinden ikinci maddeye göre puanları incelendiğinde, aralarında anlamlı düzeyde farklılık olduğu belirlenmiştir ($F(2-66) = 9,952$; $p < 0,05$). Farklılığın yönünü belirlemek için yapılan LSD analizine göre farklılığın 6. ve 7. sınıf ile 7. ve 8. sınıf ders kitapları arasında olduğu ve farklılığın 6. ve 8. sınıf ders kitapları yönünde olduğu tespit edilmiştir.

Üç araştırmacının ikinci madde ile ilgili verdikleri puanlamalar açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır. Tablo 3.2’de verilen aritmetik ortalama değerleri incelendiğinde; eleştirel düşünme becerilerinin geliştirilmesi açısından çelişkili bilgiler bulundurmayan ve kanıta dayalı veriler içeren metinlerin en fazla yer aldığı ders kitabının 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı ($\bar{X} = 2,57$) olduğu bunu sırası ile 8.Sınıf Türkçe Ders Kitabı’nda yer alan metinlerin ($\bar{X} = 2,37$) ve 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı’nda yer alan metinlerin ($\bar{X} = 2,01$) izledikleri belirlenmiştir.

3.3. Üçüncü Maddeye Ait Bulgu ve Yorumlar

Kullanılan eleştirel düşünme ölçeğinin üçüncü maddesini oluşturan “Metinde ön yargı içeren bir bakış açısı bulunmamalıdır” şeklindeki ölçütün üç ayrı araştırmacı tarafından puanlanması ile elde edilen veriler Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) kullanılarak karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırma sonucu Tablo 3.3’te verilmiştir.

Tablo 3.3. Eleştirel Düşünme Ölçeğindeki 3. Maddeye Yönelik Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

Sınıflar	N	\bar{X}	S	Sd	F	P	Fark
6	20	2,82	,28	2-66	19,216	,000	6-7
7	25	2,03	,54				8-7
8	24	2,53	,42				
Toplam	69	2,43	,54				

Farklı sınıf düzeylerindeki ders kitaplarının eleştirel düşünme ölçütlerinden üçüncü maddeye göre puanları incelendiğinde, aralarında anlamlı düzeyde farklılık olduğu belirlenmiştir ($F(2-66) = 19,216; p < 0,05$). Farklılığın yönünü belirlemek için yapılan LSD analizine göre farklılığın 6. ve 7. sınıf ile 7. ve 8. sınıf ders kitapları arasında olduğu ve farklılığın 6. ve 8. sınıf ders kitapları yönünde olduğu tespit edilmiştir.

Üç araştırmacının üçüncü madde ile ilgili verdikleri puanlamalar açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır. Tablo 3.3’te verilen aritmetik ortalama değerleri incelendiğinde; eleştirel düşünme becerilerinin geliştirilmesi açısından ön yargı içeren bir bakış açısı bulundurmamayan metinlerin en fazla yer aldığı ders kitabının 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı ($\bar{X} = 2,82$) olduğu, bunu sırası ile 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı’nda yer alan metinlerin ($\bar{X} = 2,53$) ve 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı’nda yer alan metinlerin ($\bar{X} = 2,03$) izledikleri belirlenmiştir.

3.4. Dördüncü Maddeye Ait Bulgu ve Yorumlar

Kullanılan eleştirel düşünme ölçeğinin dördüncü maddesini oluşturan “Metin öğrenciyi mantıklı, dikkatli, meraklı ve sorgulayıcı düşünmeye yönlendirmelidir. Metinde gizli olarak verilen, satır aralarını okumayı gerektiren düşünceler bulunmalıdır” şeklindeki ölçütün üç ayrı araştırmacı tarafından puanlanması ile elde edilen veriler Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) kullanılarak karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırma sonucu Tablo 3.4’te verilmiştir.

Tablo 3.4. Eleştirel Düşünme Ölçeğindeki 4. Maddeye Yönelik Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

Sınıflar	N	X	S	Sd	F	P	Fark
6	20	2,72	,35	2-66	23,078	,000	6-7
7	25	1,90	,44				6-8
8	24	2,40	,42				8-7
Toplam	69	2,31	,52				

Farklı sınıf düzeylerindeki ders kitaplarının eleştirel düşünme ölçütlerinden dördüncü maddeye göre puanları incelendiğinde, aralarında anlamlı düzeyde farklılık olduğu belirlenmiştir ($F(2-66) = 23,078; p < 0,05$). Farklılığın yönünü belirlemek için yapılan LSD analizine göre farklılığın 6. ve 7. sınıf, 6. ve 8. sınıf ile 7. ve 8. sınıf ders kitapları arasında olduğu ve farklılığın 6. ve 8. sınıf ders kitapları yönünde olduğu tespit edilmiştir.

Üç araştırmacının dördüncü madde ile ilgili verdikleri puanlamalar açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır. Tablo 3.4’te verilen aritmetik ortalama değerleri incelendiğinde; eleştirel düşünme becerilerinin geliştirilmesi açısından öğrenciyi mantıklı, dikkatli, meraklı ve sorgulayıcı düşünmeye yönlendiren ve gizli olarak verilen, satır aralarını okumayı gerektiren düşünceler bulunduran metinlerin en fazla yer aldığı ders kitabının 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı ($\bar{X} = 2,72$) olduğu, bunusırası ile 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı’nda yer alan metinlerin ($\bar{X} = 2,40$) ve 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı’nda yer alan metinlerin ($\bar{X} = 1,90$) izledikleri belirlenmiştir.

Dördüncü madde ile ilgili olarak Post Hoc Testi incelendiğinde diğer maddelerden farklı olarak, 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı ile 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı arasında da anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir.

3.5. Beşinci Maddeye Ait Bulgular ve Yorumlar

Kullanılan eleştirel düşünme ölçeğinin beşinci maddesini oluşturan “Metin öğrencinin zihninde soru oluşturacak nitelikte olmalıdır.” şeklindeki ölçütün üç ayrı araştırmacı tarafından puanlanması ile elde edilen veriler Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) kullanılarak karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırma sonucu Tablo 3.5’te verilmiştir.

Tablo 3.5. Eleştirel Düşünme Ölçeğindeki 5. Maddeye Yönelik Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

Sınıflar	N	X	S	Sd	F	P	Fark
6	20	2,57	,36	2-66	17,002	,000	6-7
7	25	1,86	,43				8-7
8	24	2,34	,47				
Toplam	69	2,32	,52				

Farklı sınıf düzeylerindeki ders kitaplarının eleştirel düşünme ölçütlerinden beşinci maddeye göre puanları incelendiğinde, aralarında anlamlı düzeyde farklılık olduğu belirlenmiştir ($F(2-66) = 17,002; p < 0,05$). Farklılığın yönünü belirlemek için yapılan LSD analizine göre farklılığın 6. ve 7. sınıf, 6. ve 8. sınıf ile 7. ve 8. sınıf ders kitapları arasında olduğu ve farklılığın 6. ve 8. sınıf ders kitapları yönünde olduğu tespit edilmiştir.

Üç araştırmacının beşinci madde ile ilgili verdikleri puanlamalar açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır. Tablo 3.5'te verilen aritmetik ortalama değerleri incelendiğinde; eleştirel düşünme becerilerinin geliştirilmesi açısından öğrenciyi mantıklı, dikkatli, meraklı ve sorgulayıcı düşünmeye yönlendiren ve gizli olarak verilen, satır aralarını okumayı gerektiren düşünceler bulunduran metinlerinden fazla yer aldığı ders kitabının 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı ($\bar{X} = 2,57$) olduğu, bunu sırası ile 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda yer alan metinlerin ($\bar{X} = 2,34$) ve 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda yer alan metinlerin ($\bar{X} = 1,86$) izledikleri belirlenmiştir.

3.6. Beş Maddenin Ortalamasına Ait Bulgu ve Yorumlar

Kullanılan eleştirel düşünme ölçeğini oluşturan beş maddenin üç ayrı araştırmacı tarafından puanlanması ile elde edilen ortak veriler Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) kullanılarak karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırma sonucu Tablo 3.6'da verilmiştir.

Tablo 3.6. Eleştirel Düşünme Ölçeğindeki Beş Maddenin Ortalamasına Yönelik Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

Sınıflar	N	X	S	Sd	F	P	Fark
6	20	2,66	,27	2-66	22,677	,000	6-7
7	25	1,96	,39				8-7
8	24	2,41	,38				
Toplam	69	2,30	,46				

Farklı sınıf düzeylerindeki ders kitaplarının eleştirel düşünme ölçütlerinin ortalamasına göre puanları incelendiğinde, aralarında anlamlı düzeyde farklılık olduğu

belirlenmiştir ($F(2-66) = 22,677$; $p < 0,05$). Farklılığın yönünü belirlemek için yapılan LSD analizine göre farklılığın 6. ve 7. sınıf, 6. ve 8. sınıf ile 7. ve 8. sınıf ders kitapları arasında olduğu ve farklılığın 6. ve 8. sınıf ders kitapları yönünde olduğu tespit edilmiştir.

Üç araştırmacının beş madde ile ilgili verdikleri puanlamaların ortalaması açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır. Tablo 3.6'da verilen aritmetik ortalama değerleri incelendiğinde; eleştirel düşünme becerilerinin geliştirilmesi açısından en uygun metinlerin yer aldığı ders kitabının 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı ($\bar{X} = 2,66$) olduğu, bunu sırası ile 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda yer alan metinler ($\bar{X} = 2,41$) ile 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda yer alan metinlerin ($\bar{X} = 1,96$) izledikleri belirlenmiştir.

4. Sonuç

Araştırmamızda 6., 7. ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan metinler eleştirel düşünme eğitimine uygunluk açısından karşılaştırılmış ve şu sonuçlara ulaşılmıştır:

Eleştirel düşünme bağımsızdır, otoriter fikirlere bağlı kalmaksızın özgün ve çok yönlü düşünmeyi gerektirir. 6. ve 8. sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda yer alan metinlerin öğrenciyi tek bir doğruya yönlendirmeyen metinler olduğu görülmüştür. 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda ise öğrenciyi tek bir doğruya yönlendiren metinlerin yer aldığı tespit edilmiştir. Bu açıdan 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda yer alan metinlerin eleştirel düşünme becerilerine uygunluk düzeyinin, diğer ders kitaplarında yer alan metinlere göre daha düşük olduğu görülmüştür.

Eleştirel düşünme eğitimine uygun metinlerin açık ve anlaşılır olması gerekmektedir. Eleştirel düşünme eğitimine uygun bir metinde çelişkili bilgiler bulunmamalı, veriler kanıta dayalı olmalıdır. 6. sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda ve 8. sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda yer alan metinlerin çelişkili bilgiler barındırmadığı, kanıta dayalı veriler ile yazıldıkları görülmüştür. 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda yer alan bazı metinlerde ise çelişkili bilgiler bulunmaktadır.

Metinlerde bulunan ön yargılar okuyucunun eleştirel düşünmesini engellemektedir. Eleştirel düşünme bağımsız bir düşünme şeklidir. Metinlerin nesnel bir tavırla yazılması bu açıdan çok önemlidir. Ön yargılı bir bakış açısı barındırmama noktasında ders kitaplarında yer alan metinler incelendiğinde; 6. sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda yer alan metinlerin ön yargılı bakış açısı barındırmadığı görülmüştür. 8. sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda yer alan metinler de bu açıdan uygun bulunmuştur. 7. sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda yer alan metinlerin ise diğer ders kitaplarında yer alan metinlere göre, ön yargı barındırma açısından eleştirel düşünme becerilerine uygunluk düzeyinin daha düşük olduğu görülmüştür.

Eleştirel düşünme eğitimine uygun bir metin öğrenciyi mantıklı, dikkatli, meraklı ve sorgulayıcı düşünmeye yönlendirmelidir. Ayrıca metinde gizli olarak verilen, satır aralarını okumayı gerektiren düşünceler bulunmalıdır. Öğrenciyi mantıklı, dikkatli, meraklı ve sorgulayıcı düşünmeye yönlendirme noktasında 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda yer alan metinlerin diğer ders kitaplarında yer alan metinlere göre eleştirel düşünme becerilerine uygunluk düzeyinin daha yüksek olduğu görülmektedir. Diğer ders kitaplarında yer alan metinlerin genel anlamda okuyucuyu mantıklı düşünmeye yönlendirdikleri fakat dikkatli ve meraklı düşünmeye yönlendiremedikleri ve bu anlamda kısmen uygun kaldıkları görülmektedir. Okuyucunun merakının ve dikkatinin canlı tutulması, onun metne eleştirel yaklaşmasını destekleyecek bir özelliktir. Fakat Türkçe ders kitaplarında bulunan metinlerin çoğunda bilgiyi doğrudan verme amacı ön planda tutulduğu için sorgulayıcı bir anlatım tarzından uzaklaşmış; merak ve dikkat unsurları göz ardı edilmiştir.

Öğrenci zihninde soru oluşturacak nitelikteki metinleri barındırma açısından en uygun kitap 6. sınıf Türkçe Ders Kitabı'dır. 7. ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin çoğunlukla; öğrenciyi düşündürmekten uzak, merak duygusunu kamçulamayan ve bilgilerin hazır olarak sunulduğu metinler olduğu görülmektedir. Oysa ilköğretim ikinci kademe yaş grubundaki öğrencilerde yaratıcılığın ve çevreyi sorgulama isteğinin yüksek seviyede olduğu bilinmektedir. Yaratıcı ve eleştirel bakış açısı tam da bu yaşlarda okunan doğru metinlerle geliştirilebilecektir. Diğer türlü düşünmeyen, okuduğu bilgileri sorgulamadan kabul eden bireylerin yetişmesi kaçınılmaz olacaktır.

Araştırmanın sonucunda bağımsızlık, tutarlılık, ön yargısız olma, aktif ve organize olma, değerlendirme gibi eleştirel düşünme bileşenleri dikkate alındığında 6. sınıf Türkçe Ders Kitapları'nda yer alan metinlerin eleştirel düşünme eğitimine uygun olduğu, 7. sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda yer alan bazı metinlerin belirlenen eleştirel düşünme bileşenlerine uygun olmadığı, 8. sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda yer alan metinlerin ise eleştirel düşünme eğitimi açısından kısmen uygun olduğu belirlenmiştir.

5. Öneriler

Araştırma bulgularına dayanarak aşağıdaki öneriler ileri sürülebilir:

- Türkçe ders kitaplarında yer alan metinler eleştirel düşünme becerilerinin geliştirilmesi için önemli bir araç olarak kullanılabilir. Ancak bunun için eleştirel düşünme bileşenlerine uygun olarak ders kitapları tekrar gözden geçirilmelidir. Metinde okuyucunun düşünerek bulması gereken noktaların bulunması, aktif ve zihinsel bir okuma eylemini gerektirir. Eleştirel okuma, araştırmacılar tarafından eleştirel düşünmeyi öğretmenin diğer bir yolu olarak kabul edilmektedir. Bu nedenle, Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin eleştirel okumaya uygunluk göstermesine dikkat edilmelidir.

- Eleştirel düşünme eğitimi ve dört temel dil becerisi ile ilgili kazanımlar bütün

temalara eşit dağılmalıdır. Ancak böylelikle ilköğretim döneminde kazandırılması gereken eleştirel düşünme becerileri, Türkçe dersi için dört temel dil becerisi ve ders kitaplarında yer alan metinler ile ilişkilendirilerek öğretilir. Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin eleştirel düşünmeye uygun nitelikte olması için, ders kitabı yazarlarının metinleri seçerken titiz davranmaları, ön yargısız ve sorgulayıcı bakış açısıyla yazılmış metinleri seçmeleri gerekir. Tebliğler Dergisi'nde "Ders Kitapları ile Eğitim Araçlarının İncelenmesi ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönerge"de ders kitaplarının niteliklerinde; "Ön yargı ve normatif önermelerden uzak olarak konuyla ilgili farklı bakış açıları içerir" şeklindeki ifadeye yer verilmiştir. (MEB, 2007: 424). Eleştirel düşünme çok boyutlu bir düşünme becerisidir, metinlerde bu boyutların tamamını bulmak mümkün olmayabilir fakat sorgulayıcı ve ön yargısız bir bakış açısı eleştirel düşünmenin olmazsa olmazlarındandır.

- Günümüzde öğrenciler vaktinin çoğunu televizyon seyrederek geçirmektedir. Televizyon başında boşa geçirilen zamanı değerli kılmamanın yolu; var olan gerçeklik ve sunulan gerçeklik arasındaki farkı tespit etmektir (Arşan, 2004). İlköğretim öğrencilerine medyanın olumsuz etkilerini azaltmak için programa eklenen Medya Okuryazarlığı Dersi'nin içeriği eleştirel düşünme eğitimi ile desteklenebilir. Türkçe ders kitaplarında yer alan metinleri eleştirel düşünme eğitimi ile incelemeyi öğrenen bireylerden izlediklerini ve dinlediklerini de eleştirel bir bakış açısıyla analiz etmeleri beklenebilir.

- Öğretmenlere ve öğretmen adaylarına, öğrencilere bu düşünce şeklini öğretmek için kullanabilecekleri yöntem, teknik ve etkili eğitim materyali konularıyla ilgili hizmet içi kurslar veya akademik eğitimler verilmelidir.

6. Kaynaklar

- Akınoğlu, Orhan (2001). *Eleştirel Düşünme Becerilerini Temel Alan Fen Bilgisi Öğretiminin Öğrenme Ürünlerine Etkisi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Argüden, Yılmaz (2005). *Yönetim Kurullarında Eleştirel Düşünme*, http://www.polater.com.tr/devam.phpsub_page=1&page=bilgi_agaci&new_page=29, (Erişim Tarihi: 15.06.2009).
- Arşan, Esra (2004). *Medya Okur-Yazarlığı*, www.radikal.com.tr, (Erişim Tarihi: 10.03.2010).
- Aytaş, Gıyasettin (2001). Türkçe Ders Kitaplarının Yazımında Metin Seçimi ve Metin Altı Sorularının Hazırlanmasında Dikkat Edilmesi Gereken Bazı Hususlar, *Türk Yurdu*, 21, 162 – 163.
- Başoğlu, Nuran (2010), *İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metinlerin Eleştirel Düşünme Eğitimi Uygunluğu*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak.
- Bono, Edward de (2007). *Kendine Düşünmeyi Öğret* (Çev.: Sabahattin Arıbaş). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Cankoy, Osman (2008), *Kritik Düşünme*, <http://www.aoa.edu.tr>, (Erişim Tarihi: 04.10.2008).

- Cüceloğlu, Doğan (1997). *İyi Düşün Doğru Karar Ver*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Demirel, Özcan ve Melek Şahinel (2006). *Türkçe ve Sınıf Öğretmenleri için Türkçe Öğretimi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Dolapçı, Orhan Cihan (2009). *Öğretmenleri Eleştirel düşünme Konusunda Bilgilendirmeye Yönelik Seminer Çalışmasının Değerlendirilmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Esengül, Mevlüt (2006). *İlköğretim 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Dil ve Anlatım Yanlışları*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Fidan, Merih Bektaş (2008). *Niçin Eleştirel Düşünme?*, <http://www.anarakad.info/news/OY3B14XB.pdf>, (Erişim Tarihi: 20.06.2009).
- Gürkan, Emin (2009). *Öğretim Programlarının Yenilenme Gerekçeleri ve Davranışçı Yaklaşım İle Yapılandırmacı Yaklaşım Arasındaki Farklar*, okulweb.meb.gov.tr, (Erişim Tarihi: 10.03.2010).
- Gürkaynak, İpek, Füsün Üstel ve Sami Gülgöz (2003). *Eleştirel Düşünme*, <http://su-erg.advancity.net/uploads/rad/Ellestirel%20Dusunme.pdf>, (Erişim Tarihi: 28.03.2009).
- Gürkaynak, İpek, Füsün Üstel ve Sami Gülgöz (2009). *Eleştirel Düşünmenin Önemi ve Eğitimi*, <http://suerg.advancity.net/uploads/rad/ERG.BilgiCagi.ElestirelDusunme.pdf>, (Erişim Tarihi: 28.03.2009).
- İpşiroğlu, Zehra (1997). *Eğitimde Yeni Arayışlar: Sorunlar, Seçenekler, Öneriler*. İstanbul: Adam Yayınları.
- İpşiroğlu, Zehra (2002). *Düşünme Korkusu*. İstanbul: Papirüs Yayınevi.
- Karadeniz, Abdülkerim (2006). *Liselerde Eleştirel Düşünme Eğitimi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kazancı, Osman (1989). *Eğitimde Eleştirici Düşünme ve Öğretimi*. Ankara: Kazancı Kitap A.Ş.
- Kökdemir, Doğan (2003). “Eleştirel Düşünme ve Bilim Eğitimi”, *Pivolka*, Cilt 2, Sayı 4, 3 – 5, <http://www.elyadal.org/PIVOLKA/04/edegitimi.htm>, (Erişim Tarihi: 25.08.2009).
- Levy, D. A. (1997). *Tools of Critical Thinking: Metathoughts for Psychology*, Boston: Allyn & Bacon.
- MEB (2007). “Ders Kitapları ile Eğitim Araçlarının İncelenmesi ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönerge”, *Tebliğler Dergisi*, 2597, 410 – 461.
- Özbay, Murat (2005). *Bir Dil Becerisi Olarak Dinleme Eğitimi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Özdemir, Orhan (2008). *Eleştirel Düşünme*. İstanbul: Kriter Yayınları.
- Özden, Yüksel (2003), *Öğrenme ve Öğretme*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Paul, Richard W. & Ed. A.J.A. Binker (1990). *Critical Thinking: What Every Person Needs To Survive in a Rapidly Changing World*, <http://eric.ed.gov>, (Erişim Tarihi:04.8.2009).
- Paul, Richard & Linda Elder (2008), *Minik Eleştirel Düşünme Kılavuzu Kavramlar ve Araçlar*; (Çeviren: Merih Bektaş Fidan), http://www.criticalthinking.org/files/Turkish_CT_Concepts_Tools.pdf, (Erişim Tarihi: 0 4.10.2008).
- Pilancı, Hülya (2008). *Anadilinin Bireysel ve Toplumsal İşlevleri: Toplumsal İşlevlerin Soruna Dönüşmesi*, (Erişim http://kybele.anadolu.edu.tr/makaleler/ed2004_2_1/249497.pdf, (Tarihi: 0 4.10.2008).

- Seferoğlu, S.Sadi ve Cenk Akbıyık (2006). Eleştirel Düşünme ve Öğretimi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 30,193 – 200.
- Şahinel, Semih (2007). *Eleştirel Düşünme*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Vgotsky L.S. (1998). *Düşünce ve Dil*. İstanbul: Toplumsal Dönüşüm Yayınları.
- Yıldırım, Cemal (1997). *Bilimsel Düşünme Yöntemi*. İstanbul: Bilgi Yayınevi.

EXTENDED ABSTRACT

Critical thinking represents the basis for getting a scientific viewpoint by going beyond obsessions and anachronistic beliefs. According to Özden (2003 : 7), critical thinking is an active and organized mental process which aims to put into practice what we've learnt by being aware of our own thoughts and taking into consideration of thinking processes of the other people and understand ourselves and incidents,circumstances and thoughts around us.However, according to Argüden (2005) critical thinking is a way of cogitation in which prejudices,hypothesises, every kind of informations are tested and evaluated; different sides and consequences are debated and at last aims to get a conclusion. Şahinel (2007: 111),describes critical thinking as ‘‘a disciplined and self-controlled way of thinking which generates perfect cogitation related to a specific way of cogitation or a field’’.Descriptions about critical thinking shows that basic features of critical thinking contains inquisitorial, away from prejudices, reasonable, consistent and high-leveled thinking processes.

As critical thinking has a profound effect on growing up a democratic, modern, can express oneself, can understand his reading and always open to debate generation, it is also important as a way of thinking which can make the learning process effective. It is stated in the studies of academic literature that students who have this kind of thinking skills can learn more effectively. The period that students' skills and thoughts can be trained in the most effective way is the period of primary education. The one who gain critical thinking skills in the primary education period, will have no difficulty in using these skills on other periods of his life. A teacher can try various kinds of strategies and can use different materials in order to make students acquired critical thinking skills. One of these materials are the texts in the Turkish textbooks. Considering that most of the texts that a student encounter in his academic life, are the ones in the Turkish textbooks, we can see the importance of selecting these texts as the basic material. That the texts in the Turkish textbooks has an influential quality for developing critical thinking skills, has a massive role on students gaining critical thinking skill.

In this study which aims to display whether the texts in Turkish textbooks are appropriate for critical thinking training or not, in 2008-2009 academic year 69 texts are analysed which are chosen at random in three different Turkish textbooks for

6.7.and 8. grades, by the Turkish Ministry Of Education in Zonguldak.A data collection device was developed by the researchers which contains five items by taking opinions of field experts in order to detect the appropriateness of the texts for critical thinking training,this five-itemed data collection device is put into practice by grading with a rubric by three different researchers.For putting the data collection device into practice a "rubric" is used.The items which constitutes the data collection device are evaluated with "appropriate", "partly appropriate" and "not appropriate" options. Items are evaluated separately for the three grades(6,7,8).For detecting the appropriateness of the texts for critical thinking training, the items are evaluated as 3 points for "appropriate" , 2 points for "partly appropriate" and 1 point for "not appropriate" option.In the analysis of the datas which are get in the result of the practice of the "rubric",a One Way Variance Analysis (ANOVA) is used as there are more than two variables and as it is a strong statistical method.Also to show the difference between the groups Post-Hoc Test is used.With Post Hoc LSD Test all the groups are compared with each other in twos.

In the result of the study; it was reached that the texts in Turkish text book of 6th grade are appropriate for critical thinking training when the critical thinking components like independence consistence, evaluation, behaving without prejudice, being active and organized are considered. It was seen that some texts in Turkish text book for 7th grade are not appropriate for the critical thinking components. Meanwhile, the texts for 8th Turkish text book are partly appropriate in terms of critical thinking training.

Some advices can be suggested in the light of the diagnosis of the researches. The texts in the Turkish textbooks can be used as an important resource for developing critical thinking skills. However, to do this, textbooks should be revised conformably to the components of critical thinking. Having important turning points in the texts which are supposed to be founded by comprehending by the reader, requires an active and mental activity. Acquisitions on four basic language skills and critical thinking training should be allocated in the subjects in equal parts. Only in this way, critical thinking skills that are supposed to be acquired in primary education term can be taught by associating with four language skills of Turkish lesson and the texts in the textbooks. The content of Media Literacy Lesson, which is included in the curriculum in order to diminish the negative effects of media for the primary scholl students, can be strengthen with critical thinking training. There should be in-service trainings and academic courses on methods, strategies and effective training materials that students can use to gain this way of thinking for the teachers and teachers-to-be.